

1. Khoảnh Trên Dòng Bút.

"Nghị chị cũng làm công phu", huống hỡi chị... chị!

Chị chị có những yêu cầu không phải ai cũng gom đủ: có học đã đành, những lời còn phải có tài.

Học có hàm súc, mĩ biết dùng chữ cho rành rọt, dùng điển cho đích đáng, khi cần câu văn ít lời mà nhiều ý; tài có mẫn tiệp, mĩ lĩnh hội đủ các mau lẹ những nét trệ trong mặt chữ huống, và điển xuất ra mặt cách nhanh chóng dứt ngột, hỡi nhữ là tự nhiên.

Trong văn chương ta, có nhiều lời chị: thơ, phú, câu đối, tiểu Kieu, xđ dng lời nào là tùy theo tình, theo chữ, theo cách chữ tự mà phô diễn ra cho phù hợp với ngữ cảnh m hng trong giờ phút đó của nhà văn.

Cái thú chị chị của nhà nho khi xưa, chúng tôi đã chép lời ít nhiều trong tiểu "Giai Thoại Làng Nho" khi tiểu thđ kđ XIV (đi nhà Trn) đn đđ u thđ kđ nàđ

Tđ đđ u thđ kđ đđ n nay, lời chị chị bng Hán văn tự nhữ và uyên áo đđ n đđ n trđ nên thđ a thđ t, nhđ đng chđ cho lời chị chị bng quđ c văn, cũng tự nhữ không kém những đđ công phu hđ n vì ít xđ đng đđ n kho đđ n tích. Đđ n cái buđ i mđ a Âu gió Mđ thì thi phú gđ p nhiđ u khó khăn, ngđ đđ i ta chị chị mđ t cách đđ dđi hđ n, nhđ ng bao giđ cùng rđ rđ m, hóm hđ nh. Là vì năng khiđ u trào đđ ng của dân tộc là mđ t thiên tự không bao giđ mđ t đđ c: nđ u nó không điđ n xuđ t bđ ng đđ i khác, tùy theo hoàn cảnh, tùy theo những chữ t liđ u mà hoàn cảnh cung cấp cho.

Trong lúc tiêu nhàn khiđ n muđ n, ta thđ đng dùng văn chương đđ di đđ đng tính tình. Học làm câu đđ i dán của dán phòng khách, dán vđ đđ n hoa, đđ tđ chí hđ đng, học hđ p bđ n uđ ng rđ đđ u ngâm thđ, học làm hát cho đđ đđo phđ vào đàn phách, học chđ nói lên vài câu bông lđ n bóng bđ y vđ mđ t đđ tài thđ i sđ, khiđ n cho khiđ u rđo đđ ng bđ kích thích, rđ i trong những chuđ i cđ đđ i rđn rđ, có khi nđ y ra mđ t đôi phút xuđ t thđ n mà thành "nhđ đng c phun châu".

Loi thi si hay đoc làm đoc cho cuc chị i chị, là nhng đp khánh đi Khánh thành, ăn khao hay đả đám, là nhng đp lên ti ng ph m bình.

Ph m bình ph n nhi u vì công nghĩa, nhng cũng đôi khi không kh i đi vào ch h p hoi câu ch p, ho c quá n a, đ n ch b i móc x xiên; song bao gi cũng có ý v v vãn ch ng, vì n u không có uy th c a vãn ch ng bao trùm l i nói, l i nói s thành t c t n b i, không còn gì lý thú.

Trong cuc n này, l ra chúng tôi ch l c nhng thi vãn ch a t ng đng trong các sách bá Nhng có nhi u thi vãn tuy đã đ c công b sâu r ng song không kèm l i chú thích đ y đ v tr ng h p và hoàn c nh đã làm n y ra câu vãn, khi n ng i đ c khó th y đ ng tâm c a tác gi, khó th ng th c h t đ c ch t nh c a tác ph m. Cho nên không n s th y bi t ít oi, chúng tôi m n phép theo ch h c h i đ c mà nói ra tình ti t m t đôi bài.

L n in th ba này, chúng tôi theo ý s đng đ c gi, x p thành t ng loi, đ đ b tra c V c s u t m thêm nhng cuc chị i chị có thú v, vì chúng tôi cho đó cũng là m t cách ch ng t r ng ti ng n c nhà không ph i không có r t nhi u nhng l ng ng mà ta th ng l y làm khoái trá khi đ c th y trong ti ng Anh, ti ng Pháp.

Nhng ch hi m Nôm na câu đ c câu chng, thôi thì cũng gi là Đ khi bu n bã, l i dâng m t c i (1).

Dâng m t c i, không ph i l y cái nghĩa khiêm nh ng c a h Cao, t chê vãn mình có ch v ng v ch ng bõ mua c i; dâng m t c i đây là dâng lên đ c gi m t tr n c i chung, vì vãn th chép l i, đau bu n có, u t h n cũng có, nhng ph n nhi u chúng tôi chú r ng h n vào nhng l i châm bi m trào l ng đã dùng làm con đ ng gi i thoát cho lòng công ph n c a m i ng i.

Thi sĩ la tinh Santeul x a đã thích nghĩa cho l i hài k ch là: c i c t mà s a l i phong hóa (castigat ridendo mores). Chúng tôi tin r ng l y cái c i mà s a l i phong hóa, nhi u khi h u hi u h n dùng riu búa, nên đã l c l y, theo quan đ m c a Bergson, nhng cái c i có tính cách xã h i: các l p sóng xã h i hàng ngày đ n đ p xô đ y nhau, kèn c a ch ng đ i nhau, n u trong

Chị i chị

Tác Giả: Lãng Nhân

Thứ Hai, 19 Tháng 1 Năm 2009 04:35

---

số va chị m số y có số i lên m số t ít b số t tr số ng ng số n, số y là cái c số i ý nghĩa; cái c số i cũng nh số b số t bi số n, có mu số i m số n bên trong.

K số b số c số i có khi th số n nhiên ch số ng nào t số t số y, có khi t số c b số c chau mày nghi số n rằng; ít ai nghe c số i mà bi số t c số m số n ng số i đã nói đi số u ph số i.

Nh số ng đ số i v số i xã h số i thì cái c số i số y là s số c số i m số, c số i m số m số t cách nh số nhàng duyên dáng. Ng số i đ số c c số i, số i là s số đông, cũng nhân đó t số gi số i ý cho mình và tránh nh số ng hành đ số ng có th số khi số n chính mình đ số ng ra làm trò c số i đ số ti số ng v số sau.

Đó là cái ph số n th số ng tr số cho nh số ng ng số i đ số ng th số i đã ch số ng ng số i thù h số n, có khi ch số ng n số nguy hi số m, làm ra th số v số n số u số i cho chúng ta m số t vài ti số ng c số i m số n mà, chua chát.

B số i v số y chúng tôi m số i M số nh tiên k số h số t xa g số n, và số c mong r số ng b số n cùng chúng tôi s số chung m số t m số i hoài c số m

Ph số n th số a h số ng cũ b số i ph số n xót xa...

Saigon, 1970

(1) - Cao Bá Nh số - T số tình khúc.

2. Ch số ng I

T số ng Anh và ch số Công Kiên đ số ghi nh số ng phút cùng số c soát trí nh số, tìm số i số i tiêu khi số n c số a ng số i x số a.

L.N.

HOÀNH PHI, TRỌNG NG.

Hai chị, hoặc ba, bốn chị đứng trên cửa ng hay treo ở phòng khách, viết ngang gọi là hoành phi, hay viết là hoành, viết dọc gọi là trọng ng.

Hoành hay trọng ng đứng mông hay phúng, ngoài nhữ ng câu tâng bậc hoặc tiểc thữ ng bữ ng sáo ng nhữ Phúc nhữ Đông hữ i, Hữ c giá tiên du, nữ u sữ chữ có nhữ ng tình tiểc ẻo le, có thữ làm đữ tài cho nhữ ng ngữ i đàm tiểu hoặc bữ i mức, thì nhữ ng tay chữ i chữ hay dùng đữ n tích sâu xa, hoặc lữ i nói lái hiể m hức, đữ chữ đữ u mứt cách kín đáo.

Có khi không viết ra trọng ng hay hoành, chữ thữt ra trong lúc trà đữ tữ u hữ u, cũng thành nhữ ng câu có ý vữ đữ c ngữ i ta truyể n tữ ng.

Nhữ trữ c khi có hữ ng thông ngôn chính ngữ ch đữ c bữ ra làm quan, đã có mứt hữ ng thông ngôn ngữ ch ... phữ đữ c xuểt chính: ẻy là nhữ ng ông chữ biểt nói mà không biểt viết, sữ dĩ đữ c chiể u chuể ng là vì đã sữ ng thân cữ n trong bữ p nữ c hay phòng ngữ c a ngữ i Pháp ngay tữ buể i đữ u gữ p gữ.

Thữ y hữ ng này sau đữ c mữ n chuể ng quá lữ i, có ngữ i đữ c ra làm cha mữ dân, nhữ ng vữ quan xuểt thân khoa mữ c lữ y làm mứt sữ sữ nhữ c, nên có ông đã gữ i lái hữ là bữ n: QUỂ N THỂ N

Quể n thữ n là bày tôi, bày tôi là... bữ i Tây.

* * *

Mứt ông phú hữ làm ngôi nhà mữ i, mữ tiểc ẻn mữ ng. Yên Đữ cho hai chữ “Đữ i Hữ”

Chị i chị

Tác Giả: Lãng Nhân

Thứ Hai, 19 Tháng 1 Năm 2009 04:35

Đi h là nhà t Nh ng thay vì vi t h là nhà, c l i vi t ch h là mùa hè, mùa hè to là nghĩa gì? Sau c m i gi i thích cho ng i thân c n:

Đi h là hè to, hè to lái l i là tò he: tò he tí h i, là ti ng kèn đám ma.

H i ra thì ông phú h này x a kia qu có làm qua ngh th kèn ...

*

M t ông phú h khác, gi u r i t t nhiên l i mu n sang, nhân th y quan t nh là tay đ i khoa có ti ng vãn hay ch t t, li n kh n kho n đ n xin m y ch v kh c vào b c hoành treo ch ng i ch i đ t r ng mình giao du v i hàng quy n quý. Quan bi t ý, mu n nhân đ p đi u ch i, bèn sai tr i gi y, mài m c, r i c t bút đ cho ba ch đ i t : PHÚC Đ I LAI.

Không ai hi u l y đ i n nào, ai cũng khen là tay đ i khoa có khác, h c r ng đ n n i có ba ch r t thông th ng mà cũng không ai bi t n i xu t x .

Sau có ng i ch t t nh ra, m i hay cái đ ng tâm c a tác gi : Phúc đ i lai, nghĩa đen là phúc l n l i, phúc l n l i nói lái l i là phúc lái l n. Thì ch nhân ông đây v n ch xu t thân làm cái ngh ... buồn heo!

*

M t ông ng i làng Đ ng Trung, t nh Thái Bình, m ti c m ng th . Có ng i đem l i t ng b c hoành kh c ba ch : Đ ng Trung xuân

Ch nhân treo lên đ c vài hôm, b ng b o gia đình đem xu ng đem ch ra thành c i.

Chị i chị

Tác Giả: Lãng Nhân

Thứ Hai, 19 Tháng 1 Năm 2009 04:35

Thì ra Đäng trung xuân, tuy có nghĩa làng Đäng trung vä xuân täi tä mãi, thät häp väi läi chúc thä, nhäng trong bài thä Thiên thai có câu:

Väng väng kê minh nham hä nguyät
Thän thän khuyän phä đäng trung xuân (1)

thì ba chị đäng trung xuân đäng sau hai chị khuyän phä. Chị nhân träc kia đã täng mä cäa hàng "mäc tän", nay bä mäc cái sä mình vän muän quên đi tä lâu, nên giän cá mà cho chị tä thät.

*

Vũ duy Thanh lúc đi häc, nghèo rät mäng tä. Khi đä bäng nhân, đäc bä vào "täp hiän viän", ông viät trên cäng nhà ba chị: Cäu thiên khä.

Chị Thiên Khä (chín nghìn bän), läy tích Lý Đäo Tái, đäi trän, lúc hàn vi không ai ngó täi, đä träng räi thì bän bè ä đầu kéo đän ä mä mä, nên đã than vän:

Khi xäa thì chị ng ai nhìn
Đän khi đä träng, chín nghìn anh em!

*

Vùng Hà đông có mät ông chánh täng làm viäc đã lâu năm mà không chäu tä vä, đä nhäng chị cho ngä äi khác. Mät viên phó täng chị läm le thay thä, mà đäi mãi không thäy ông rút lui, nên đã täng ông ba chị: Tä vô tà.

Chị ch

Tác Giả: Lãng Nhân

Thứ Hai, 19 Tháng 1 Năm 2009 04:35

Nghĩa chính thì là th Kinh Thi khen ng i quân t không có ý nghĩa nào thiên l ch.

Nh ng ông Chánh T ng đâu có hi u r ng ng i ta đã di u mình: Ta vô t !

*

Hà thành, ai cũng bi t ph Sinh t : s dĩ có ph Sinh t , là vì trong ph y có đ n Sinh t , n i th s ng Nguy n H u Đ , lúc đó làm kinh l c B c K .

Trên bàn th có treo b c hoành đ ba ch : Sinh s chi.

Nghĩa là: th ông lúc còn s ng.

Song n u l y theo ti ng nôm thì Sinh s chi l i là v s ra làm gì! có ý m a nh ng ng i đã n nh hót b trên bày ra cái trò làm sinh t , t n cho qu , kh cho dân.

*

Ông Ích Khiêm, đ c c gi ch c Ti u ph s , vâng l nh c m quân ra B c d p gi c Lý d ng Tài, h Ba b , khi tr v qua Hà thành cho l p m t ngôi đ n th nh ng t ng sĩ tr n vong. Ông sai ng i đ n xin Yên Đ m y ch đ đ ngoài c ng đ n, ng i này k l "quan Ti u mu n làm đ n cho lính tôi", ra v t đ c mình cũng là hàng t ng tá. Yên Đ cho ba ch : T i linh t .

Ông Ti u cho là ch quá t m th ng, có bi t đâu Yên Đ đã nói lái: "t i linh là lính tôi" cho b ghét cái anh tay sai hách x ng!

Chị chị

Tác Giả: Lãng Nhân

Thứ Hai, 19 Tháng 1 Năm 2009 04:35

---

*

Khoäng ba mäi năm nay, mät ông thä xä, gäp đäp làm nên giàu có, mua đäc chút phäm hàm, mä tiäc ăn khaä. Trong nhäng câu đäi và hoành phi gäi đän mäng, ngäi ta chú ý nhät đän mät bäc träng trên đä ba chä: Ăn cäm vua.

Ai đäc cũng phäi täm täm, nhä iäi câu hát cäa trä nít: "kéo cäa, iäa xä, ông thä nào khäe thì ăn cäm vua, ông thä nào thua thì vä bú tí..."

Riêng ông hàn mäi cũng hiäu nhä thä - mà không hiäu thì cũng chäng thiäu gì ngäi sän lòng chä dùm cho, vì ông có tiän - nhäng ông iäi iäy làm hänh điän treo träng ngay giäa nhà, ý chäng nghĩ cäm vua không đäc phép chä, vä chäng... đã mäy ai dám tä hào đäc là tay thä khäe!

*

Ông thä xä đäc "ăn cäm vua" räi, iäi täu mät sä đän điän. Đän điän näm trên mät ngän đäi, ông cho làm näi đänh đäi mät ngôi nhà mát và xin ông Trän Bình (xem đät sä Trän Bình, sä post sau) mäy chä đäcäng. Ông Trän viät: Cao cä iäa xä.

Ông thä xä iäy làm thú iäm, vì cao cä là ä trên cao, iäa xä là nhà nhä, thät là väa kiêu hänh iäi väa khiêm tän đúng väi ý mình.

Sau có mät nhà nho đän bäo nhä: nên bä mäy chä äy đi, vì âm thanh nghe không đäcänh. Ông thä xä iäm bäm:

- Cao cä iäa xä, có gì mà không đäcänh? Cao cä iäa xä, cao cä iäa xä, ä mà thät nhä, nó xä lá mình räi, quân đäu thät!

Chä là Cao cä iäa xä nghe na ná nhä "kéo cäa iäa xä!"

*

Một quan lớn đi kinh lý, dân làng làm mừng chào, có dán nhiều câu ca ngợi thi nh đ c. Vợ n là tay hay chị, khi kinh lý xong trở về công sở nh, quan nh chị nh ng câu đ i tán đ ng, r t l y làm b ng lòng, duy vì chị th c m c vì b n chị đ i t “Đ i đ i m qu n th n” mà quan th y vi t b c hoành trên m t c ng chào mé cu i làng.

Đ i đ i m qu n th n: đã đành khi mình đi kinh lý, đ i m m t qu n th n là ph i, nh ng đây là m t vùng nh , làm gì có qu n th n? Mà vùng này là vùng văn h c chị không đâu! Hay là có n ý gì đây...

Đ ng mân mê đ i u thu c ào đ suy t ng, b ng quan v t m i thu c xu ng đ t, mi ng l m b m:

-"Láo th t, quân láo th t! Dám chị i l i Tr ng Qu nh v i mình".

Thì ra quan v a chị t hi u ra: đ i đ i m là chị m to, chị m to là... chó tâm. Mà qu n th n, quan nh ra r i: là b y tôi, b i tây. Th t quá h n s c, vì Tâm l i chính là tên húy c a ngài (chó Tâm b i Tây).

Ch ng ph i nói, các b n cũng t ng t ng đ c tr n l i đ i c a b c th ng quan, và sau đó bao nhiêu chị c đ ch làng kia đã kh n kh vì cái chị m to nà

*

Cu i năm 1946, trên đ ng t n c , khi qua làng Văn tràng, t nh Nam-Đ nh, chúng tôi th y trên c ng chùa đ b n chị : S c không, không s c.

B n chị tuy ý nghĩa uyên áo song là chị c a mi ng c a nhà Ph t t , không có gì đ c bi t, đ c

Chị i chị

Tác Giả: Lãng Nhân

Thứ Hai, 19 Tháng 1 Năm 2009 04:35

---

biết có chăng lá bên giòng lác khoẻn đờ tên Tam nguyên Yên Đờ.

Chúng tôi lờ y làm lờ sao ông Tam-nguyên lờ i cho bẻn chẻ thông thẻẻng quá nhẻ thẻ, sau có mẻt bẻn ngẻẻ i làng giẻng cho mẻ i hiẻ u. Nguyên làng này chuyên vẻ nghẻ mài dao đánh kéo, trong lúc chẻ tẻ o ngẻẻ i ta thẻẻng hay vẻ n đấp: "Sẻ c chẻẻ" – "Chẻ a sẻ c!"

Bẻn chẻ "Sẻ c không, không sẻ c" dùng chẻ khác thì không có gì đẻ c sẻ c nhẻng đẻ vào chẻu mẻt làng mài dao, thì lờ i ngẻ mẻt nẻ cẻẻ i hóm hẻ nhẻ!

Nẻ cẻẻ i này, giá đẻ ý thì cũng đẻ nhẻ n ra đẻẻ c phẻ n nào.

Là vì nẻ u đẻ t câu hẻ i: sao không dùng nhẻ lờ i nói thẻẻng "Sẻ c sẻ c không không" hoẻ c "Không không sẻ c sẻ c" mà lờ i đẻ t chéo là "Sẻ c không không sẻ c"? Nẻ u hẻ i thẻ, đẻ đẻ phẻ i ngẻ mẻt đẻng ý gì cẻ a tác giẻ.

Ngẻ thẻ thôi, chẻ cũng chẻng ai ngẻ đẻẻ c rẻng ông Tam-nguyên đẻ dùng chẻ sẻ c theo cái nghĩa đẻ t ngẻẻ t là sẻ c bẻn!

*

ẻ mẻ t tiẻ c thẻ, ngẻẻ i ta đẻ c thẻ y bẻ c trẻẻng: Tẻ -tỏn thẻng-thẻng

Bẻn chẻ này lờ y đẻẻ nẻ chẻẻng "Chung-tẻ" trong kinh Thi (Chu Nam) ý nói lẻ m con nhiẻ u cháu, khen chẻ nhân là nhà có phẻc.

Nhẻng nẻ u lẻ c câu thẻ "Chung-tẻ" ra, thì nguyên vẻn là: "Chung tẻ vũ, hoẻng hoẻng hẻ, nghi nhẻ tẻ-tỏn thẻng-thẻng hẻ", đẻ i ý là loài bẻngẻ a đẻn kẻ t vẻ i nhau, con cháu đẻng đức. Sau hai chẻ thẻng ta nhẻ có chẻ hẻ.

Và nếu ta là i biết rằng chị nhân viên làm nghề kép hồ trên sân khu, ta sẽ thấy rằng bên chị "Tôn-tôn thong-thong" thóc ra lam t là i mà a: tôn-tôn thong-thong... hồ, con cháu thong hồ rồi cũng là thong hồ ...

Là i mà a này chị có ý nghĩa là cái thỏi xỏ a với quan niệm của hồ "xỏ ng ca vô i". Bây giờ thì cuộc chị i chị trên đây trở thành vô nghĩa, vì ng i ta đã ý thức được công bằng hơn và đã a với ng i nghề sĩ.

Âu cũng là một số tiến bộ đáng mừng của xã hội.

*

Một ông nguyên là phú hào trong làng, trở ra tranh cử lý trưởng không trúng, sau vì số tình của thỏi của được làm quan, rồi cánh buồm được gió, chị ng may lúc lên đến trưởng, oanh liệt một thời

Khi mà tiến bộ, có ng i thu được mà ng bực hoành kích bên chị : Với lý trưởng thành.

Ví dụ là n nh bực thành viên lý che cho cả nh, là i khen trưởng đã trưởng và cung kính. Nhưng ai để ý cũng thấy hai chị gái là lý trưởng, và giá cho thêm một nét ngo vào chị trưởng sẽ thành ra lý-trưởng.

Rõ là của n tuy ngày nay là "trưởng có thỏi a" nhưng xỏ a kia chị là "lý trưởng của a".

*

Vùng Nam-Hồ, hồ i xỏ a có một ông buôn được, sốu t m được nh u b m chén rồi quý. Theo đòi v cũng ít nh u bút nghiên, song hồ đã sôi kinh nh ng của chín... May gặp lúc Cognac, tuy chị là giám đốc y tá nh ng có quy n to là i sành được, ông m n ng i đánh ti ng, rồi khi

Chị i chị

Tác Giả: Lãng Nhân

Thứ Hai, 19 Tháng 1 Năm 2009 04:35

---

cái bát Khang-hy, khi đôi bình Ung-chính, chị ng bao lâu ông đợc t do ra vào chị n quy n môn. Ông đợc ân sng đợc n n i m t ngày kia có ngh đợc nh b đi tri huy n mi n trung du. Tuy ông đã đợc đi làm quan, nh ng vì không đợc đ t gì, nên đám sĩ phu có ng i g i m a ông là "huy n chén", do đó thành tên g i th ng ngà

Làm quan đợc vài năm, ông b chị ng s t rét ngã n c mà b mình. Khi đợc a linh c u v an táng thành Nam, m t ông b n nhà nho vi ng b n ch :

T ng Quân Nam-ph (ti n đợc a ông thành Nam-ph)

Ai đợc cũng ph i ch u là hay, vì l y ch s n trong S -t nói lên đợc lòng tha thi t ti n b n, l i màu đợc ch Nam-ph v i thành Nam.

Mãi sau m i có ng i v ch ra cái n ý c a ng i vi ng. B n ch này không ham t ý gì ti n đợc a m n ti c, ch là móc cái ch xu t thân c a ông huy n: thì trong b đ chè nào chị ng có m t chén t ng và b n chén quân, mà ông huy n nhà ta v n l i có tên huy n chén thành Nam!

*

L i m t ông quan khác, xu t thân đợc ng tây h c, v a g p ngay lúc Pháp cho m t l p thông ngôn đợc u tiên ra xu t chính, nên đợc b làm quan, leo nhanh đợc n ch c án sát. R i đợc c c vào phái b d cu c đợc u x o bên Pháp. B t đợc Pháp đợc c m y tháng ông nhu m b nh và t tr n. Thi hài đợc đợc p thu c, nh p quan, cho xu ng tàu ch v b n qu c.

Đám ma h t s c tr ng th . Trong nh ng b c tr ng, ng i ta đợc th y m t b c b n ch : Tâm t n m u qu c.

N u l y đi n ra mà c t nghĩa, thì "thân t i giang h , tâm t n quân qu c (hay m u qu c) là đi làm quan n i sông h xa xôi mà lòng v n h ng v vua v n c, t c là lúc nào cũng nghĩ đợc n

Chị i chị

Tác Giả: Lãng Nhân

Thứ Hai, 19 Tháng 1 Năm 2009 04:35

---

non sông xã tắc. Mà cho dù có chuyện gì dùng chữ "mười u quí c" để chê ông là thân Pháp đi nữa, thì cái dùng ý cũng nông cạn, ai để c mà chuyện ng nhàn ra ngay rồi chị ơi!

Nhưng cái dùng ý kia chính thực là sâu hiểm lắm: chữ "tâm" đây dùng theo nghĩa đen, tức là bề lòng. Thì khi đem xác vậy, mưu n tránh sự nguy hiểm cho vậy sinh chung, luật pháp buộc phải chấp xác, mà chấp xác tất phải mọi hết ngữ tiếng b để Nh vậy, "tâm h n m u quí c" có nghĩa là lòng h ng v vua n c, hay là v n c Pháp, mà rồi cũng có nghĩa là để rồi bề lòng bên n c Pháp. Để rồi nhà nho, di truyền phải giữ cho toàn vẹn tròn đ o hi u, thì cái chữ không toàn này, ít ra cũng là một sự ... bất hiếu Hu ng chi, xu ph n c Pháp b ng rồi nói việc làm của để hay sao, còn đem bề lòng g i rồi, sự trung thành tất đã quá mất.

Rồi mà thật ra không khi nào thiên vậy, vì lúc tâm h n m u quí c, ông án đã hai tay buông xuôi, đâu còn hay nông n i ... đ o n tr ng!

*

Một ông qu n ca làm nhà m Ngoài chuyện không biết để thế nào cho hay, ông đến xin chị nhà nhỏ Đông-giang. Chị cho ngay: Tu t u dào nguyên.

Rút trong câu thơ Thiên Thai:

Bất tri thế địa quy hà xứ
Tu t u dào nguyên v n chị nhân

Như vậy chuyện biết vậy đâu tá?
Hãy t i Đào nguyên h i chị nhân

Ông chị ngu n dào, là ông qu n ca, chị còn ai vào đây nữa mà có thể biết rồi h n v xóm chị em!

Chị i chị

Tác Giả: Lãng Nhân

Thứ Hai, 19 Tháng 1 Năm 2009 04:35

---

(1) Văng váng bên non gà gáy nguyät
Oang oang träc đäng chó chào xuân.